

MART DE KRUIF

**ZAND
HAPPEN
GENERAAL IN AFGHANISTAN**

UITGEVERIJ WATER BV, HILVERSUM

Inhoud

9	Voorwoord generaal David H. Petraeus
17	Forword General David H. Petraeus
21	Inleiding
	Startschot
29	Ik ga
51	Vaste grond
64	Ons toneel
72	De opdracht
80	Mijn staf
91	De werkelijkheid (deel 1)
99	Het plan
	Afghanistan
106	Over de startlijn
114	De eerste dagen
118	De eerste uitdaging
	Hoe werkt het eigenlijk?
131	Leidinggeven
136	Omgaan met belangen
140	Inlichtingen

Dagelijks leven op KAF

- 146** Planning en uitvoering van operaties
- 159** Het leven op het hoofdkwartier

Change has come

- 169** Er gaat iets bewegen
- 193** Uncle Sam is coming
- 200** Opbouw eerst
- 205** Afghans in the lead

Pieken en dalen

- 213** Vriendschap
- 218** Verantwoordelijkheid

Op weg naar de verkiezingen

- 227** De werkelijkheid (deel 2)
- 234** De opmaat naar de *Surge*
- 244** We gaan het anders doen
- 265** De grote sprong voorwaarts
- 275** Stabiliseren
- 279** Ik zit aardig stuk

Rondom de verkiezingen

- 285** Het gebeurt!
- 292** Op weg naar de uitgang

Afmars

- 303** Hollend over de eindstreep
- 330** De uitgang

332 Epiloog

Bijlagen

- 355** Bijlage 1: Lijst met afkortingen
- 348** bijlage 2: Organogram
- 357** Bijlage 3: Sleutelfunctionarissen 01-11-08 tot 01-07-09
- 360** Bijlage 4: Kersttoespraak
- 362** Bijlage 5: Sleutelfunctionarissen vanaf 01-07-09

Voorwoord generaal David H. Petraeus

11

Afghanistan is niet alleen het decor van een oorlog, hoewel het onvermijdelijk is dat velen van ons het land de afgelopen jaren zo gezien hebben. In werkelijkheid is het land echter veel meer; ofschoon in strijd verwickeld is het een land dat een schitterende, ruwe schoonheid bezit waar bijzondere én ongelooflijk veerkrachtige mensen wonen van verschillende etnische, sektarische, tribale, politieke en sociale groeperingen. Dit is het verhaal van het zuidelijk deel van dat land en de soldaten, zeelieden, piloten, mariniers en burgers die hier zo bewonderenswaardig gediend hebben in 2008 en 2009.

In de afgelopen vier decennia heeft Afghanistan burgeroorlog, opstand en talloze terroristische aanslagen meegemaakt. Het is een door land omgeven staat met burens die vaak niet hulpvaardig zijn. Een land geteisterd door armoede, analfabetisme, gebrekkige infrastructuur, onvoldoende basisvoorzieningen, verzengend hete zomers en ijskoude winters, ondeugdelijk bestuur, corruptie, een immense

Startschot

Ik ga

Now you got it, that's it

PAUL SIMON, 'YOU'RE THE ONE' (2000)

.....

29

Kazernes staan vaak op woeste grond, op plekken waar grond niet veel kost, overlast niet bestaat en gemeenschappen leven van de aanwezigheid van soldaten. Dit geldt ook voor de kazerne in Havelte. Het gevoel *in the middle of nowhere* te zijn wordt versterkt doordat Havelte 'boven de boomgrens' ligt. Zodra je Zwolle in noordelijke richting passeert, verandert Nederland drastisch. De horizon wordt gemarkeerd door boerderijen en hoogspanningsmasten, de luchten zijn immens en indrukwekkend, onafhankelijk van het weer. Beschutting is ver te zoeken. Militairen wijzen dan met enige ironie op de 'mooie schootsvelden', waar je jezelf nauwelijks kunt verbergen en je de vijand op grote afstand kunt treffen. Havelte is ver weg, in kilometers – waar vandaan je ook vertrekt – maar vooral tussen de oren. Vanuit het hoofdkwartier van de landmacht in Utrecht werd Havelte niet vaak gebeld, laat staan bezocht. We deden ons werk en niemand viel ons lastig. En daar was ik commandant.

Begin 2007 had ik het commando aanvaard over de brigade die was gelegerd in en rondom Havelte. Een brigade is de hoeksteen van de slagkracht van de landmacht, het platform waarin alle specialiteiten tot een eenheid worden gesmeed, van logistiek tot gevechtseenheden, van staven tot verkenner, in totaal ongeveer vierduizend mannen en vrouwen. Maar die waren er niet, want in die tijd was een groot deel van deze mensen op missie in Uruzgan, of net daarvan terug. En de mensen die er wel rondliepen, waren eigenlijk maar met één ding bezig: de voorbereiding van de volgende lichting die naar Uruzgan zou moeten gaan. Dat was dan ook het zwaartepunt van mijn werk. Ik kon dat doen in volstrekte rust, met het vooruitzicht dat ik dit werk de komende jaren kon blijven doen, want doorgaans krijg je zo'n functie voor ten minste twee jaar. Er waren slechtere functies.

Op een dag ging toch de telefoon, onverwacht, onaangekondigd, ergens in het najaar van 2007. Het was mijn baas, Peter van Uhm, toen nog Commandant der Landstrijdkrachten. Hij belde via een vaste lijn, want in Havelte was nauwelijks gsm-dekking. Ik weet niet meer precies wat hij zei, maar het bericht was duidelijk: ik zou naar Kandahar gaan om de troepen van de Noord-Atlantische Verdragsorganisatie (NAVO) in Zuid-Afghanistan te leiden. Ik legde de telefoon neer, ging op een stoel zitten en keek een poosje voor me uit. Buiten was het stil. Ik zag de bomen, de velden, de kazerne. Wat was hier gebeurd?

Voor Nederland was Afghanistan gelijk aan Uruzgan. Daar zat de Task Force, daar ging alle aandacht naar uit. Wat er verder in Afghanistan gebeurde was onbekend. Maar Uruzgan was maar een vrij kleine provincie in het zuiden van dit enorme

land, zoiets als de linkerhoek van de Noordoostpolder in Nederland. Uruzgan is omgeven door Afghaanse provincies die veel groter zijn, zowel qua oppervlakte als qua aantal inwoners. Samen vormen deze provincies het zuiden van Afghanistan, afgescheiden van de rest van het land door hoge en ondoordringbare bergketens. In deze regio was sinds 2006 een NAVO-staf actief die de operaties in alle provincies in het Zuiden leidde. De Task Force Uruzgan (TFU) was onderdeel van deze NAVO-staf, maar er waren ook Britten, Canadezen, Roemenen en Australiërs en er was nog een tiental landen actief in vijf andere Task Forces. Er waren 20.000 militairen in een gebied dat ruim zeven keer zo groot is als Nederland, met ruim 1200 kilometer grens met Pakistan en 250 kilometer met

Het Verenigd Koninkrijk, Canada en Nederland waren deze staf begonnen, met als naam International Security Assistance Force (ISAF) Regional Command South. Militairen hebben een voorkeur voor lange namen en de daarbij horende afkortingen (zie bijlage 1). De leiding van het ISAF Regional Command South wisselde tussen deze drie landen. In 2006 was generaal-majoor Ton van Loon de baas geweest, daarna een Brit en een Canadees. Nu was Nederland weer voor een jaar aan de beurt. Dus ging de telefoon. Peter van Uhm had mij hiervoor gekozen.

Ik had nooit stilgestaan bij de mogelijkheid dat deze opdracht langs zou kunnen komen. Ik was niet de topper van mijn jaar op de Koninklijke Militaire Academie (KMA). Ik was meer de waterdragende middenvelder en had mij ook als zodanig ontwikkeld: soms in de voorhoede, soms in de verdediging, altijd in dienst van het team en het liefst niet al te zichtbaar. Daarom zat ik ook in Havelte. Toppers plaats je niet in het

verre Havelte. Het telefoontje kwam dus volledig onverwacht. Ik was ook pas net begonnen, nog maar zes maanden geleden, en nu moest ik alweer weg. Dat was onhandig, zeker in Havelte, want deze brigade worstelde al jaren met geschuif in de leiding en had behoefte aan wat continuïteit.

Ik heb Peter nooit gevraagd waarom hij mij had uitgekozen, tot op de dag van vandaag niet. Dat doe je niet. Dat zit niet in de cultuur van de krijgsmacht, en zeker niet in mijn genen. Vraag, antwoord, aan de slag, vooruitkijken: zo ging het ongeveer.

32 Mogelijk dat het studiejaar aan de United States Army War College een rol speelde. Daar, in Carlisle, Pennsylvania, worden kolonels van het Amerikaanse leger klaargestoomd voor hogere functies in de krijgsmacht. Als buitenlander mocht ik aan deze training meedoen. Dat was niet alleen een prima voorbereiding voor een eventuele rol in gecompliceerde missies, maar door deze training kende ik ook het Amerikaanse leger en de cultuur vrij goed. Dat is handig in situaties waarin samenwerking met Amerikanen essentieel is, zoals bij ISAF.

Maar ja, misschien was het allemaal ook wel gewoon toeval. Misschien was ik net even beschikbaar en andere kandidaten net even niet. Misschien zei ik ja en hadden andere kandidaten toevallig allemaal nee moeten zeggen. Misschien had Peter net even wat meer vertrouwen in mij. Het doet er niet toe. Ik werd gebeld, ik was aangewezen, en weigeren was geen optie. Natuurlijk kon ik formeel nee zeggen, in ons land kan dat gelukkig, maar dat paste niet bij mijn opvatting van officier zijn, dus zei ik dat ik ging.

GENERAAL DAVID PETRAEUS EN GENERAAL MART DE KRUIF

Hoe werkt het eigenlijk?

Leidinggeven

*On the first part of the journey
I was looking at all the life
There were plants and birds and rocks and things
There was sand and hills and rings*

131

AMERICA, 'A HORSE WITH NO NAME' (1972)

.....

Tegen het einde van het jaar 2008 zaten we aardig in het zadel. We waren gewend geraakt aan de dagelijkse routine, we hadden een redelijk beeld gekregen van het gebied dat onder onze hoede stond en we raakten steeds beter op elkaar ingespeeld. We hadden een Campaign Plan en voerden dat uit. We wisten ook dat er iets groots stond te gebeuren waarvan wij nog niet wisten wat precies de effecten zouden zijn. Kortom: de missie liep. Nu was het tijd voor verdieping in het militaire handwerk: de principes van militair leidinggeven, hoe je die moet aanpassen in een missiegebied en hoe je de benodigde informatie kunt krijgen om te kunnen winnen.

Wat militairen overal ter wereld kenmerkt, is dat ze van simpele lijnen houden. In een militaire organisatie is de hiërarchie duidelijk en eenduidig. Er is een

commandantenlijn die alles aanstuurt en verantwoordelijk is voor alles wat er gebeurt. Comfortabel simpel, maar ook noodzakelijk in een operationele omgeving waar snel handelen nodig is. Links is links, rechts is rechts en tijd is tijd. Dat kenmerkt een krijgsmacht. Helaas is de werkelijkheid vaak veel te complex voor een simpele aansturing. Dat is niet nieuw, maar trad vooral op de voorgrond toen de techniek zodanig voortschreed dat de vuurkracht overweldigend werd.

Dat werd duidelijk tijdens de Eerste Wereldoorlog. In die oorlog werden militaire middelen zeer centraal geleid. Dat achtten de generaals noodzakelijk om de toegenomen vuurkracht gecoördineerd te kunnen inzetten. Militaire eenheden op lager niveau moesten exact uitvoeren wat hen werd opgedragen, op een wijze die geen ruimte liet voor flexibiliteit, want anders liepen ze onder, voor of tussen het eigen vuur. Dit doet misschien denken aan de sketches van Captain Edmund Blackadder, maar de ironie is dat deze vrij realistisch zijn. Een gevolg hiervan was het onvermogen om onvoorziene kansen te benutten. Opdrachten moesten immers altijd eerst worden gecheckt, en vaak ver achter de linies. Elk klein besluit werd centraal en meestal ver achter het front genomen. Dat kostte vaak zoveel tijd dat de kans al verkeken was. Ook werd duidelijk dat als de communicatie met eenheden werd verbroken, die eenheden niet meer wisten wat ze moesten doen. Ze wisten immers niet wat de intentie was van het hogere niveau, ze hadden alleen te horen gekregen wat ze moesten doen en kregen daarbij ook nauwkeurig opgedragen hoe ze dat moesten doen, maar niet waarom ze het moesten doen. Dus als er geen contact meer was, kwam alles tot stilstand.

In het interbellum hield de Duitse militaire leiding zich uitgebreid met dit onderwerp bezig. De vraag was hoe de flexibiliteit kon worden teruggebracht in militaire operaties, zodat sneller kon worden gereageerd op kansen en bedreigingen. Ook moest veel meer gebruik worden gemaakt van de kwaliteit van leidinggevendenden op de lagere niveaus; deze moesten van uitvoerders ook deelgenoot van het plan worden. Deze intellectuele exercitie werd mede gestimuleerd door technologische ontwikkelingen, zoals de invoering van de radio. Hierdoor zou afstemming en coördinatie vereenvoudigd worden, wat ook een hoger operationeel tempo in de hand werkte. De uitkomst van dit alles was het begrip *Auftragstaktik*. In het kort betekent het dat je de mensen en eenheden die onder jouw bevel staan, uitlegt *wát* ze moeten doen en *wáárom* ze het moeten doen, maar nooit *hóé* ze het moeten doen. De intentie is dus leidend, de uitvoering wordt overgelaten aan de betrokkenen, geschoeid op de overtuiging dat de lokale commandant altijd meer inzicht heeft in de situatie dan de commandant op afstand. Een voorbeeld: een commandant krijgt te horen dat hij een heuvel moet veroveren. Hoe hij dat doet, is echter zijn keuze. Hij kan het frontaal doen, hij kan heimelijk om de heuvel heen lopen en dan van achteren naderen, hij mag het bij nacht doen, of bij dichte mist. Het maakt niet uit, als hij de heuvel maar inneemt.

Dat lijkt simpel, maar is het niet. Voor een commandant betekent dit dat hij of zij zich moet scholen in 'de kunst van het loslaten'. En dat is moeilijk, want iedere zichzelf respecterende leider wil graag controleren uit betrokkenheid. Het is ook moeilijk omdat de commandant altijd verantwoordelijk blijft, en dat levert soms een

Omgaan met belangen

136

*And I'll be...
Taking care of business, every day
Taking care of business, every way*

BACHMAN-TURNER OVERDRIVE, 'TAKING CARE OF BUSINESS' (1974)

.....

In Afghanistan was niets simpel. Dat gold zeker voor de manier waarop de inzet van de internationale gemeenschap in Afghanistan werd opgezet, gecoördineerd en uiteindelijk uitgevoerd. Dat stond ver van de mij aangeleerde militaire principes van *Auftragstaktik*. In politiek opzicht was Afghanistan een heikel punt. Hoewel de militaire missie werd geleid door de NAVO (ISAF), was deze gebaseerd op een resolutie van de VN. ISAF was dus geen verzinsel van de NAVO, maar opgericht op verzoek van de VN. Het was een politiek besluit om ISAF te starten. De VN hadden daarom niet alleen een militaire operatie opgetuigd, maar richtten zich ook en vooral op de wederopbouw. Daartoe werd UNAMA opgericht. De VN leidden derhalve zowel ISAF (via de NAVO) als

UNAMA. Dat leek logisch en duidelijk, maar de praktijk was weerbarstiger. Hoewel de rol van de VN in beide organisaties zou moeten leiden tot synergie, is deze eigenlijk nooit ontstaan. Er was geen chemie tussen ISAF en UNAMA. Dat lag niet alleen aan de enigszins complexe organisatie, maar ook en vooral aan verschillen op het mentale vlak. Militairen zijn vaak 'doeners' en denken in snelle oplossingen, waar civiele organisaties terughoudender zijn in hun acties, omdat ze vaak een dieper en breder inzicht hebben in het civiele speelveld en de specifieke benadering die dat vereist. Dat liep dus al niet echt lekker.

Binnen de VN was er daarnaast grote verdeeldheid over de opdracht aan ISAF, de samenwerking met UNAMA en de uitvoering van de militaire operaties. Maar ook binnen de NAVO was er politieke verdeeldheid. Sommige landen namen niet of nauwelijks deel, zoals Griekenland, Turkije en Spanje, dat zich net voordat wij aankwamen had teruggetrokken. Daarnaast hadden de landen die ISAF wel actief steunden vaak een verschillend beeld van de situatie en de opdracht. Waar bijvoorbeeld Nederland vooral wilde bouwen, waren de Amerikanen en Britten vooral bezig met militair overleven. Zij legden dus ook een ander accent in de benadering van de missie.

Maar ook militair was er veel onduidelijk en niets simpel. Dat merkten wij dagelijks in Afghanistan. Zoals eerder gezegd werd de NAVO-missie geleid door een operationeel hoofdkwartier in Brunssum. Maar de operatie kende ook een directe Amerikaanse inbreng door OEF. Hierdoor was de commandant in Kabul, David McKiernan, niet alleen de commandant van ISAF, maar ook de hoogste Amerikaanse

137

commandant in Afghanistan van OEF. Ik heb mij daarom wel eens afgevraagd wie de COMISAF als zijn directe commandant zag: generaal Ramms (de Duitse generaal die de NAVO-commandant was in Brunssum) of het Pentagon. Soms heb ik verbaasd van nabij mogen meemaken hoe de relatie was tussen generaal Ramms en McKiernan. Daar was geen sprake van een duidelijke bevelsverhouding, integendeel, het Pentagon bepaalde wat er gebeurde.

Om het nog ingewikkelder te maken, waren er in Afghanistan ook nog eenheden actief waarvan niemand de aanwezigheid formeel kon of wilde bevestigen. Dat waren vooral zeer geheime Special Forces, die nergens in de organisatieschema's voorkwamen. De wereld boven en onder ons zag er dus nogal ingewikkeld uit. Er waren zichtbare en onzichtbare boven- en ondergeschikten, die vaak van elkaars bestaan weinig wisten.

Het enige wat wij hieraan konden doen, was zorgen dat we niet werden verrast. We stopten veel tijd en inspanning in het onderhouden van contacten bij het hoofdkwartier van ISAF, de ambassadeurs van de bij het Zuiden betrokken landen, de regeringen in de hoofdsteden en andere belangrijke organisaties en mensen. Verder probeerden we draagvlak voor onszelf te creëren door onze bezoekers niet alleen in de watten te leggen, maar ze ook boodschappen mee te geven en eenheid uit te stralen. Dat lukte niet altijd, maar meer konden we niet doen. We waren dus niet alleen krijger, maar ook nog eens diplomaat.

Was de wereld boven ons al ingewikkeld genoeg, onze eigen wereld had ook wel wat 'dingetjes' waar we rekening mee moesten houden. De landen die troepen leverden aan het

Zuiden hadden vaak een eigen agenda, of andere belangen of unieke beperkingen. Daardoor werd de wens versterkt om nationale controle te houden over de inzet van troepen, en die zeker niet alleen over te laten aan de commandantenlijn in de missie. Wat dat kan veroorzaken had Nederland immers moeten ervaren in Srebrenica. In de hoofdsteden van de overige betrokken landen was de inzet ook allang niet meer een exclusief militaire aangelegenheid. Het was een overheidsbrede missie geworden. Omdat missies zijn verbonden aan het buitenlandse (veiligheids)beleid, speelt het ministerie van Buitenlandse Zaken vaak een prominente rol. Indien er sprake is van een opbouwmissie geldt dat ook voor Ontwikkelingssamenwerking, en zeker bij de toetsing van militaire inzet komt Justitie ook nog eens om de hoek kijken. Mocht de missie naar succes neigen, dan wordt het schip met betrokkenen helemaal volgeboekt. Succes kent immers vele vaders.

Al deze factoren waren terug te vinden bij de aansturing van de Task Forces. Deze stonden formeel onder bevel van ons (RCS), maar werden tevens direct aangestuurd vanuit de betrokken landen. Dat was al ingewikkeld, maar zelfs deze aansturing was niet altijd eenduidig, want soms was er frictie tussen het civiele element en de militaire organisatie. Dat was omdat ministeries andere belangen hadden of omdat de onderlinge bevelsverhoudingen geen duidelijke structuur hadden. Als commandant van een Task Force stond je dus onder bevel van RCS, moest je luisteren naar je eigen regering en moest je eenheid van inspanning zoeken met je collega die ter plekke het civiele deel leidde. Hoe bedoel je, *keep it simple*.

Pieken en dalen

Vriendschap

Tot nu toe lag bij wat ik schreef de nadruk op de ratio, want een commandant moet in de eerste plaats zijn kop erbij houden. Maar een missie kan je ook diep raken, zowel positief als negatief. Mijn meest dierbare herinnering is niet een bezoek van een heer van stand, een geslaagde operatie of een mooie zomeravond met collega's. Niets van dat alles. Waar ik met de meeste liefde en emotie op terugkijk is het bezoek dat ik bracht aan een vriend die tegelijkertijd met mij in Afghanistan diende, adjudant Evert-Jan Schreurs. Ik kende Evert-Jan sinds het midden van de jaren negentig.

Na mijn terugkeer van een plaatsing op de legerplaats Seedorf in Duitsland was ik weer gaan voetballen. Omdat ik inmiddels ouder en trager was geworden, moest ik de wens om zo hoog mogelijk in de competitie te spelen loslaten, dus zocht ik wat anders. Mijn twee zwagers hielpen mij daarbij onbewust, door te vragen of ik met hun voetbalteam mee wilde doen in een toernooi. Ze hadden te weinig spelers en kwamen in hun wanhoop kennelijk bij mij uit. Na dat toernooi ben ik niet meer bij het team weggeweest. Het was een gezelligheidsteam voor oudere mannen, zoals er zoveel zijn, maar in dit geval ging het verder. Sinds die dag van het toernooi werd ik opgenomen in een groep die, binnen en buiten het veld,

lief en leed met elkaar deelde. Gecentreerd rond het dorp Hummelo hadden we een grote diversiteit aan spelers, met verschillende kwaliteiten maar ook met totaal verschillende achtergronden, van mannen die de Zwarte Cross organiseren tot keurige officieren, van boeren tot architecten, van leraren tot automonteurs, en hun partners (of *deertjes*, zoals we in het Achterhoeks zeggen). Ik voelde mij daar meteen thuis, omdat iedereen als gelijke werd behandeld. Lekker belangrijk dat je generaal bent, maar stop vooral die aanvaller af. De schijnbare tegenstelling met mijn werk als officier vond ik eigenlijk wel aantrekkelijk. Vooral nu ik ouder ben, denk ik te begrijpen waarom. Als militair, en zeker als officier, bestaat de kans dat je werk je helemaal opeist. Het gevaar dat je daarbij loopt is dat je het gevoel voor realiteit en normaliteit kwijtraakt. Je denkt dat wat in jouw kleine wereld gebeurt normaal is, maar dat is het niet en het is prima dat je daar wekelijks aan wordt herinnerd. Bovendien maakt het de overgang naar je pensioen veel makkelijker, want je hebt een sociale omgeving die overeind blijft na je laatste dag in dienst. Voeg daar nog aan toe dat mijn elftal mij ook met beide benen op de grond hield. Nu ben ik niet van de sterallures (denk ik), maar als ik ze had gehad dan waren ze in ons elftal genadeloos weggepoetst.

Toen ik voor het eerst meedeed met ons elftal, zag ik een bekend gezicht: Evert-Jan was een collega van me. Hij was chef-hofmeester van de Juliana-kazerne in Den Haag. In die kazerne zetelde toentertijd de baas van de landmacht, omgeven door zijn staf, waar ik als luitenant-kolonel deel van mocht uitmaken. Als chef-hofmeester was Evert-Jan verantwoordelijk voor het horeca-gedeelte, van voeding tot eetzaal, van officiersmess tot catering. Door de jaren heen ontwikkelde zich een soort vriendschap tussen ons die werd

gekenmerkt door respect en verbondenheid. Mede daardoor was niets ons te gek en zetten we regelmatig de kazerne op zijn kop, wat soms tot gefronste wenkbrauwen leidde bij de leiding. Een pregnante herinnering hieraan was mijn verjaardag in 1998. Op 1 september ben ik jarig en in 1998 vierde ik dat in Den Haag samen met Michiel van der Laan. Wij zaten samen aan een bureau en hij is ook op 1 september jarig. Toeval bestaat niet. Tijdens een flauw moment besloten we onze beide verjaardagen gezamenlijk maar ook alternatief te vieren. Onder het motto 'veel en vet' plaatsten we lange tafels in het midden van de gang, dekten die met tafellakens, borden en bestek en... frikadellen, friet en mayonaise. Niet een beetje, maar veel. Evert-Jan vertaalde dit in soepterrines tot de nok gevuld met de genoemde drie voedingsmiddelen, waarbij vooral de soepterrine gevuld met mayonaise de aandacht trok. Door een ruimhartig uitnodigingsbeleid (volgens mij hadden we iedereen uitgenodigd, zelfs de Bevelhebber der Landstrijdkrachten), hadden we een soort Beierse biertafel in onze gang, gevuld met blijde mensen en veel vet. Het werd een verjaardag om nooit te vergeten.

Evert-Jan was ook een bindmiddel voor het elftal. Hij had de eigenschap dat iedereen hem mocht. Hij toonde altijd begrip en koppelde dat aan een natuurlijke charme, die overigens ook door vrouwen ruimschoots werd onderkend. Vaak speelden wij samen in de verdediging (want daar schijnen militairen goed in te zijn), met wisselend succes, maar dat deed niets af aan ons fanatisme en het daarmee gepaard gaande oeverloos geouwehoer over voetbal. Dat deden wij op een wijze waarbij vergeleken *Voetbal Inside* kinderspel was, en dat ieder weekeinde, vooral tijdens de derde helft.